

[Indenrigsministeren.]

som alle i princippet har tiltrådt forslaget med den undtagelse, at tandlægeforeningen er betænkelig ved forslaget om, at ikke-nordiske tandlæger i særlige tilfælde skal kunne få tilladelse til at praktisere i Danmark. Jeg har imidlertid ikke ment at burde lægge vægt på denne betænkelighed, da som før nævnt en tilsvarende bestemmelse gennem lang tid har været gældende for udenlandske læger.

Idet jeg i øvrigt tillader mig at henvise til de lovforslaget ledsagende bemærkninger, skal jeg anmode tinget om en hurtig og velvillig behandling af forslaget.

Jeg skal endelig tillade mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om erhvervsskattens afløsning i visse kommuner m. v.*

Forslaget går ud på en 2-årig forlængelse dels af den i 1959 gennemførte afløsningsordning for erhvervsskatten i 9 byområder, dels af fikseringen af de økonomiske udligningstilsvare, der betales af Frederiksberg og Gentofte til Københavns kommune. De to ordninger, der siden 1959 er blevet forlænget to gange, nemlig i 1962 og 1963, har begge karakter af en erstatning til centralkommunen i forbindelse med ophævelse af kommunal erhvervsbeskatning af omegnskommunernes skatteydere. Erhvervsbeskatningen faldt bort i de 9 byområder i 1959, men var allerede i 1937 bortfaldet mellem København på den ene side og Frederiksberg og Gentofte på den anden. De i forbindelse med erhvervsskattens ophævelse i visse byområder i 1959 fastsatte tilsvare udgør årligt i alt godt 20 mill. kr., hvoraf ca. 15 mill. kr. betales København af dennes omegnskommuner.

Selv om afløsningstilsvarene har været fikseret siden 1959-60, har der alligevel som følge af den stedfundne almindelige forøgelse af den kommunale personbeskatning fundet en ikke uvæsentlig formindskelse af tilsvarebeløbenes betydning sted. Medens afløsningstilsvarene i skatteåret 1959-60 således betød en belastning for de betalende omegnskommuner svarende til gennemsnitlig ca. 7 pct. af deres udskrivning af opholdskommuneskat, udgør tilsvarebeløbet for indeværende skatteår kun gennemsnitlig ca. 4 pct. af omegnskommune-

nes udskrivning af opholdskommuneskat. De i 1959 fikserede udligningstilsvare, der årligt svares til Københavns kommune, udgør ca. 16,8 mill. kr. for Gentoftes vedkommende og ca. 8,1 mill. kr. for Frederiksbergs vedkommende.

Når de omhandlede afløsnings- og udligningsordninger nu atter foreslås forlænget uændret, er motiveringen i det væsentlige den samme som ved sidste forlængelse, nemlig at undgå de mindre heldige virkninger, en revision af ordningerne vil kunne have på forløbet af de forhandlinger og undersøgelser, der stadig finder sted i Hovedstadskommunernes Samråd angående løsningen af en række organisatoriske og økonomiske problemer inden for hovedstadsområdet. Jeg mener heller ikke at kunne se bort fra, at arbejdet i forskellige udvalg, såsom udvalget vedrørende forenkling af ejendomsbeskatningen og byrdefordelingsudvalget, vil kunne få betydning for udformningen af den eventuelle fremtidige udligning mellem visse kommunegrupper.

Under hensyn til de nævnte uafklarede forhold har jeg ment at burde foreslå en yderligere udskydelse af revisionen af denne lovgivning, og jeg har i så henseende ikke fundet, at udskydelsen bør ske for et kortere tidsrum end 2 år.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Her ved har jeg den ære for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring i lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere samt forslag til lov om ændring i lov om beskæftigelse og uddannelse af unge.*

Begge disse love indeholder en bestemmelse om, at forslag til revision af loven vil være at fremsætte i indeværende folketingsår.

De ændringsforslag, jeg fremsætter, går begge ud på at ændre denne bestemmelse, således at forslag til revision af loven vil være at fremsætte senest i folketingsåret 1967-68.

Der er altså alene tale om at udskyde revisionen af disse love i 3 år, og der stilles ikke i øvrigt forslag om ændringer i de nævnte love.

[Arbejdsministeren.]

Da vi fik uddannelsesloven, var erhvervene allerede inde i en vældig omstillingsproces. Den er fortsat siden da og er stadig under hastig udvikling. Maskinelt udstyr udskiftes, arbejdsprocesser ændres, nye materialer kommer til, og nye produktioner tages op. Samtidig er der produktionsområder, som får svindende betydning, og erhverv, der mindsker efterspørgslen efter arbejdskraft.

Dette fører med sig, at arbejdskraften stadig må omstille sig til nye opgaver, hvor kravene til praktiske færdigheder og teknisk viden er andre end hidtil. De kvalifikationer, der for blot få år siden var tilstrækkelige, vil ofte være forældede i dag eller i løbet af få år.

Det er i denne situation, uddannelsesloven får sin særlige betydning. Den åbner adgang for de ikke-faglærte arbejdere til en uddannelse, der er afpasset efter den tekniske udviklings krav og den enkelte branches behov. Den skaber derved forudsætninger for de omplaceringer af arbejdsstyrken, som omstillingen i erhvervene nødvendiggør, og baner således vej for et smidigt arbejdsmarked. Den bliver derigennem et betydningsfuldt instrument i en arbejdsmarkedspolitik, der har den fulde beskæftigelse som mål.

Med hensyn til opbygningen af det uddannelsessystem for de ikke-faglærte, som sættes i gang på grundlag af loven af 1960, og de resultater, der er opnået i den forløbne tid, kan jeg henvise til de oplysninger, der er givet herom i de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, og til de redegørelser, der indeholdes i de beretninger, der udsendes af uddannelsesrådet. Den første af rådets beretninger omfatter tiden fra lovens ikrafttræden til 31. marts 1962; den vil blive genoptrykt og kan stilles til rådighed for tingets ærede medlemmer. Den anden beretning, der dækker de 2 sidst forløbne finansår, vil, så snart den er færdigtrykt, blive omdelt. Jeg tror, det kan ske i løbet af få dage.

Under hensyn til, at der således er fylde oplysninger til rådighed, skal jeg ikke her gå ind på mange enkeltheder, men blot nævne, at uddannelsen altovervejende sker som dagundervisning på kursus af 3 ugers varighed, at der gives undervisning et halvt hundrede steder over hele landet, at deltagertallet er steget fra omkring 4.000 i 1960-61 til noget over 10.000 i 1963-64, og at det er arbejdsmarkedets organisationer, der gennem deres repræsentanter i brancheudvalgene og uddannelsesrådet har den afgørende indflydelse på uddannelsernes indhold og kvalitet. Jeg tillægger dette sidste megen betydning, fordi det giver grund til at tro, at uddannelserne hele tiden holdes à jour med det omstillingsbehov, jeg nævnte før, og at de er af virkelig værdi for virksomhederne såvel som for den arbejder, der har gennemgået kursus med tilfredsstillende resultat.

Det er for mig at se aldeles afgørende, at arbejdsmarkedets organisationer accepterer den uddannelse, loven skaber grundlag for. Derfor lægger jeg også megen vægt på, at organisationerne gennem uddannelsesrådet enstemmigt har givet udtryk for, at loven i sin nuværende redaktion indtil videre synes at være et hensigtsmæssigt grundlag for videreudviklingen af de ikke-faglærte arbejders uddannelsessystem.

Regeringen deler denne opfattelse, og jeg anbefaler derfor forslaget om en udskydelse af lovens revision til det høje tings velvillige behandling.

For så vidt angår det samtidig fremsatte forslag om en tilsvarende udskydelse af revisionen af ungdomsloven, skal jeg henvise til de ledsagende bemærkninger og derudover kun gøre få tilføjelser.

Ungdomsloven tager især sigte på at give unge, der — ofte på grund af tilpasningsvanskeligheder eller andre særlige forhold — ikke har haft mere regelmæssig beskæftigelse og derved opnået praktiske færdigheder og teknisk viden, en uddannelse, der er mere grunduddannelsespræget end de kursus, der gives i henhold til uddannelsesloven, og

[Arbejdsministeren.]

som i højere grad er lagt an på at supplere de gennem hidtidig fastere beskæftigelse opnåede færdigheder.

De muligheder, ungdomsloven giver for tilrettelæggelse af kursus af særlig karakter og for en kombination af kursus og beskæftigelse, supplerer således de uddannelser, der gives i henhold til uddannelsesloven, og virker rent faktisk ofte som en indføring til et fastere tilhørsforhold til arbejdsmarkedet eller som en slags forskole — for dem, der har dette behov — til det uddannelses-system, som er opbygget i henhold til uddannelsesloven.

Uddannelsesrådet — og dermed arbejdsmarkedets organisationer — har anbefalet, at begge love blev taget op til revision samtidig, og har derfor henstillet, at også ungdomsloven forlænges.

Det i henhold til loven nedsatte ungdomsudvalg, der er rådgivende over for arbejdsministeren vedrørende administrationen af denne lov, og hvis medlemmer udpeges af de partier, der er repræsenteret i finansudvalget, har tilsluttet sig dette standpunkt, og jeg kan herefter for mit vedkommende anbefale til velvillig behandling, at også ungdomsloven forlænges, således at man ved revisionen til sin tid kan tage begge disse — hinanden supplerende — uddannelsessystemer op til samlet behandling.

Jeg finder det naturligt i denne sammenhæng at nævne endnu et spørgsmål, der har nær tilknytning til de bemærkninger, jeg gjorde for lidt siden om den omstillingsproces, vi er inde i, og om de ændringer i kravene til arbejdskraftens kvalifikationer, som var en følge af omstillingen i erhvervene.

Det behov for en omskoling af arbejdskraften, som jeg omtalte, vedrører ikke blot de ikke-faglærte arbejdere, men i lige så høj grad de arbejdere og funktionærer, som tidligere har fået en bredere faglig grunduddannelse — en lærlinguddannelse, en elevuddannelse el. lign.

De grunduddannelser, som størsteparten af de voksne arbejdere har fået, har ikke kunnet være tilrettelagt efter de krav, som i dag stilles til arbejdsstyrken.

Vækst og udvikling af virksomhederne tilsiger — ikke mindst når der er fuld beskæftigelse — at der må skabes muligheder for at omplacere arbejdskraften,

således at den mest hensigtsmæssige og produktivitetsfremmende udnyttelse af arbejdskraften opnås.

Der må derfor være en let adgang til gennem kortvarige uddannelser at kunne tilpasse arbejdskraftens kvalifikationer efter de ændrede krav.

Jeg har haft forhandlinger om dette spørgsmål med arbejdsmarkedets hovedorganisationer. De er enige i de anførte betragtninger og har kunnet anbefale, at der — foreløbig på et forsøgsgrundlag — søges tilvejebragt mulighed for gennemførelse af efteruddannelseskursus for de nævnte arbejdergrupper på vilkår og efter retningslinjer, der i det væsentligste svarer til, hvad der er fastsat for de ikke-faglærtes uddannelse.

Jeg har derfor samtidig med fremsættelsen af de to før omtalte lovforslag ansøgt finansudvalget om en bevilling, der kan muliggøre iværksættelse af efteruddannelseskursus for faglærte m. v.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Vivike* til ministeren for offentlige arbejder:

„Hvilke oplysninger kan ministeren give i anledning af protesterne fra Læsø mod ELSAM-masternes anbringelse?“

Vivike: Med den højtærede formands tilfaldelse et citat. Det drejer sig om et citat fra dagbladet Politiken, et uddrag af en artikel med overskriften „Fanø undgik master“:

„Esbjerg byråd har måttet ekstra-betvilge 250.000 kr. til en højspændingsledning til Nordby på Fanø, fordi det område på Fanø, hvorigennem en projekteret luftledning skulle føres på svære stålmaster, er fredet.

Det er ingen ny Læsøaffære, siger borgmester Henning Rasmussen. Vi er klar over, at der på ingen måde kan opnås dispensation fra fredningsbestemmelserne til opsætning af højspændingsmasterne. Jordkablerne er derfor den eneste acceptable løsning.“

[Vivike.]

Der må ikke rejses master på Fanø, og det er såre rimeligt, at man ikke vansirer øen med disse stålkonstruktioner, for der er smukt på Fanø. Men med hensyn til naturskønhed kan øen på ingen måde komme op på siden af Læsø; her har man ikke alene en meget smukt natur, men også en meget sjælden natur. Som rekreativt område kan jeg ikke forestille mig at øen overgås af nogen anden plet i Danmark. Her ejer vi noget, vi må være meget glade for, noget, vi bør værne om, også om vi derved kommer på tværs af visse merkantile interesser. Men nu er der planer om at ødelægge det klenodie, vi ejer dér.

Sverige skal sælge strøm til Tyskland. Strømmen skal føres gennem et kabel fra Göteborg til Søby og videre derfra gennem luftkabler, båret af stålkonstruktioner, der mange steder vil virke såre skæmmende i landskabet. Vi skal ikke standse den tekniske udvikling, men jordkabler er også teknik, endda en mere moderne teknik. Arbejderpartiet i England er inde på, at fremtidige linjeføringer af den slags skal gå igennem jordkabler. Skulle vi ikke tænke på at være lige så fremsynede?

Sverige har et stærkstrømskabel liggende på havbunden fra den svenske kyst til Gotland, hvortil der er længere end fra Göteborg til Søby. Hvorfor har man fundet på, at strømføringen skal gå op over Læsø? Og når det endelig skal være, hvorfor skal det så være luftkabler? Luftkabel over Læsø vil koste 2 mill. kr.; jordkabel vil ifølge oplysninger fra Nordisk Kabel- og Trådfabrik til civilingeniør Poul C. Wyff koste 3 mill. kr., altså 1 mill. kr. mere. Skal vi virkelig tillade ELSAM at rejse ca. 50 stålkonstruktioner på 30-40 meters højde langs de fredede områder på Læsø? Hvor staten ejer jorden derovre, må der ingen master komme; dér skal der være jordkabel — men de private grundejere skal have master.

Det er mig aldeles ufatteligt, at man vil skæmme et usædvanligt stykke natur på denne måde. Det er mere end forståeligt, at en stor del af øens beboere protesterer.

Hvad har den højtærede minister at sige til disse protester? Er der ingen mulighed for, at vi kan undgå denne vandalisme?

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Må jeg først sige til det ærede medlem hr. Vivike, at jeg ikke er kompetent til at afgøre, om der er smukkere på Læsø end på Fanø, men det afgørende er jo, at fredningsmyndighederne har fredet områder på Fanø, hvad de ikke har gjort på Læsø.

Må jeg i øvrigt sige, at ekspropriationerne til fremførelse af ELSAMs 250 kw højspændingsledninger over Læsø som et led i Konti-Skanprojektet har fundet sted i overensstemmelse med en af mig i henhold til stærkstrømslovens § 10 meddelt tilladelse og under nøje iagttagelse af de i stærkstrømsloven indeholdte forskrifter for gennemførelsen af en sådan ekspropriation.

Gennemførelsen af Konti-Skanprojektet er efter min opfattelse af så afgørende betydning for sikringen af elektricitetsforsyningen i Jylland og på Fyn, at det har den almene interesse, der ifølge stærkstrømsloven er en forudsætning for, at en ekspropriationstilladelse gives.

De protester, som fra forskellig side er indkommet mod projektet, er jo af meget forskellig art, og jeg skal gøre nogle bemærkninger om de enkelte kategorier af protester.

Der er først rejst indvendinger, fordi der ved projektets gennemførelse påstås at ske krænkelse af fredningsinteresser; men det er formentlig bekendt, at linjeføringen netop er lagt efter aftale med fredningsmyndighederne.

Dernæst er der protesteret over for ELSAM, fordi man mener, at man ved forberedelsen til opstilling af masterne er gået uden for de eksproprierede arealer; om dette er sket, skal jeg ikke udtale mig om, men hvis det er tilfældet, må klager behandles efter almindelige retsregler om krænkelse af fremmed ejendom.

Endelig er der fremsat mere følelsesbetonede vredesudbrud fra kredse, der ser sagen som det store kapitalistselskabs overgreb mod den lille mand for på hans bekostning at indvinde en urimelig profit. Intet kan være mere forkert. ELSAM er en sammenslutning af jyske og fynske kraftværker, der i alt væsentligt ejes af kommunerne, det vil altså i realiteten sige forbrugerne. Sammenslutningens hovedopgave er at skaffe og sikre elektricitetsforbrugerne i Jylland og

[Ministeren for offentlige arbejder.]

på Fyn elektrisk kraft til den billigst mulige pris, og Konti-Skanprojektet er et led i løsningen af denne opgave.

Med hensyn til de forslag, der har været fremsat om at udføre ledningen som jordkabel på hele strækningen over Læsø, skal jeg for det første oplyse, at jordkabel må betragtes som en ringere teknisk løsning, men hertil kommer, at den økonomiske følge af en imødekommelse af et sådant forslag ikke ville begrænse sig til den merudgift på 3 mill. kr. for ELSAM, som ville være forbundet med en sådan ændring af projektet. Det måtte forventes, at en imødekommelse ville have videregående virkninger, idet man for at stille borgerne i andre dele af landet lige med Læsøboerne formentlig generelt måtte fordre el-ledningsanlæg udført som kabelanlæg. Da el-sektorens samlede udgifter til luftledningsanlæg årligt andrager ca. 200 mill. kr., og da udgifterne til kabelanlæg — uanset de oplysninger fra ingeniør Wyff, som det ærede medlem hr. Vivike kom med, og som var forkerte — gennemsnitlig er 3-4 gange større end udgifterne til luftledningsanlæg, er det beregnet, at gennemsnitsprisen på elektriciteten måtte forhøjes til en størrelsesorden af det dobbelte af de i dag gældende priser. Hvad en sådan forhøjelse ville betyde for den almindelige forbruger og for erhvervslivet, kan enhver forestille sig.

Vivike: Jeg takker den højtærede minister for svaret, uanset at det jo ikke har tilfredsstillet mig, og egentlig er jeg ked af, at ministeren ikke har været på Læsø, hvad jeg kunne forstå han ikke har; ministeren vil derfor ikke kunne drage nogen sammenligning mellem Fanø og Læsø.

Hvad angår fredningsbestemmelserne, så har der fra en del af øens beboere været fremsat den udtalelse, at de føler sig krænket, og det kan man jo diskutere. Der er fredede områder, og på de fredede områder står ingen master, men ganske få meter derfra skal disse meget høje stålmaster stå, og så må man vel sige, at de i høj grad vil bryde linjerne på øen.

Nu er der foretaget ekspropriationer, og det er et stort tvivlsspørgsmål, om de er grundlovsmedholdelige. I den anledning er

der anlagt sag, og senere hen vil retten afgøre, om ekspropriationerne er i strid med grundloven eller ikke. Hvis nu retten siger, at de er grundlovsstridige, og hvis til den tid masterne er rejst, må man vel forudse, at ELSAM fremsætter et erstatningskrav over for staten, et krav, som måske vil blive dyrt for staten, og som altså skatteborgerne skal betale. Derfor stiller jeg det tillægsspørgsmål til den højtærede minister, om han er indstillet på, at man i hvert tilfælde ikke begynder masterejsningen, før retten har talt.

Ministeren for offentlige arbejder (*Lindberg*): Det ærede medlem har ret i, at jeg ikke har været på Læsø, jeg har været på Fanø, men jeg tror, det ærede medlem vil forstå, at der er den forskel, når man sammenligner de to tilfælde, at i det ene tilfælde, på Fanø, har fredningsmyndighederne fredet det område, der er tale om, på Læsø har fredningsmyndighederne praktisk talt bestemt, hvor masterne skal stå; det er dog en afgørende forskel, og jeg går ud fra, at fredningsmyndighederne har mere forstand på naturskønhed, end jeg har. Endelig er det jo ikke et begreb, der indgår i spørgsmålet om, hvad man skal foretage sig ved ekspropriationer, om man skal vurdere naturskønhed på den ene eller på den anden måde.

Vedrørende det tillægsspørgsmål, som det ærede medlem stiller, om ikke jeg kunne tænke mig, at man udsatte opstillingen af masterne, indtil sagen havde været behandlet færdig ved domstolene, så må jeg dertil sige, at det er jo sådan efter de gældende regler, at en ekspropriation kan ikke opsættes, til domstolene har talt. Vi ville på mange områder, mener jeg, komme ud for meget meget uheldige virkninger, hvis forholdet var sådan, at man kunne udsætte ekspropriationer. Det er jo meget ofte, at vi skal gennemføre vej anlæg og meget andet meget hurtigt, og hvis en sag som denne skal føres helt op til højestetret, hvad man jo må formode, kan det meget vel tage flere år, så derfor kan noget sådant ikke lade sig gøre. Jeg tvivler ikke på, hvilket resultat domstolene kommer til, når denne sag skal vurderes ved domstolene; forholdet er jo, at vi har en række domme

[Ministeren for offentlige arbejder.]

i den slags sager at se hen til, og jeg er ikke i tvivl om, hvilket udfald denne sag vil få ved domstolene.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Else-Merete Ross* til ministeren for offentlige arbejder:

„Mener ministeren, at det ud fra en økonomisk betragtning ville være fordelagtigt at færdiggøre én af de vedtagne S-banestrækninger før de to andre, og agter ministeren i bekræftende fald at fremsætte lovforslag derom?“

Else-Merete Ross: Da vi i 1960 behandlede loven om det storkøbenhavnske S-banenet m. v., vedtog vi, at man sideløbende skulle gå i gang med alle tre foreslåede S-baneanlæg. Dengang spurgte jeg, om det økonomisk var den bedste fremgangsmåde. Valgte man at gøre et enkelt baneanlæg færdigt først, mente jeg, at det ville have den fordel, at den investerede kapital hurtigere begyndte at forrente sig. Desuden ville i hvert fald en del af de mennesker, man trafikalt ønskede at hjælpe, hurtigere få glæde af anlægget, i stedet for at alle skulle vente de 6-8 år, som man dengang antog anlægget af de tre baneanlæg under ét ville være. Den højtærede minister var ikke uenig i, at det ville være mest rationelt at tage disse baner i en vis rækkefølge og bygge den bane først, som der var mest behov for. Men ministeren mente, at det var vanskeligt at opnå enighed om, hvilken af de 3 baner der skulle bygges først, og jeg erkender, at resultatet blev, at vi vedtog, at banerne skulle bygges samtidig. Men mon vi ikke også gjorde det ud fra den forudsætning, at den anslåede byggetid skulle være højst 6-8 år?

Nu er der gået 3½ år efter lovens vedtagelse. Hvis man kan slutte noget fra de beløb, der årlig bevilges til disse S-baner, forekommer det mig at måtte være, at en færdiggørelse på 6-8 år ikke er inden for rækkevidde.

På finansloven for 1965-66 er under anlægsudgifter til det storkøbenhavnske S-banenet afsat 23 mill. kr. Det er ganske vist en fordobling i forhold til det foregå-

ende finansår; men da den samlede udgift til udbygningen af alle 3 baner nu er budgetteret til 220 mill. kr., må man — hvis man fortsætter i det hidtidige bevillings-tempo — regne med, at det vil vare endnu ca. 10 år, før alle 3 baner er færdige. Det bliver altså næsten en fordobling af den oprindeligt formodede tidsperiode.

Jeg går ud fra, at der er en sammenhæng mellem de arbejdskraftmæssige og tekniske muligheder og de anslåede udgifter på finansloven. Men netop af den grund synes jeg, det gamle spørgsmål om at koncentrere sig om en af banerne og sætte alt ind på at få den færdig må melde sig igen.

Er det ikke urimeligt, at 3 strækninger år efter år skal ligge ufærdige med millioner bundet i jord og beton, fordi ingen strækning må komme ret meget før nogen af de to andre? Mon skatteborgerne er så indbyrdes misundelige, at de ikke kan finde sig i, at nogle får udbytte af millionerne noget før de andre? De sidste skulle jo alligevel ikke komme senere, end hvis alle baner skulle vente på hinanden.

Med de erfaringer, ministeren indtil nu har gjort angående færdiggørelse af de 3 baneanlæg under ét, vil jeg gerne spørge, om ministeren overvejer at fremsætte lovforslag om at give en af banerne prioritet fremfor de andre for så snart som muligt at tilfredsstille en del af de fremtidige trafikanter og så snart som muligt få nogle indtægter ind.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Ved fremsættelsen af forslaget til S-baner — loven af 17. maj 1961 — var det i bemærkningerne til lovforslaget anført, at statsbanerne var indstillet på sideløbende at gå i gang med at fremme alle de af forslaget omfattede 3 baneanlæg: Køgebugtbanen, Lundtoftebanen og Hareskovbanen.

Under forhandlingen blev spørgsmålet om en vis prioritering drøftet, men det af folketinget nedsatte udvalg stillede ikke i sin betænkning forslag om en bestemt rækkefølge og berørte i det hele taget ikke dette spørgsmål.

Ved anden behandling gjorde udvalgets ordfører opmærksom på, at spørgsmålet om prioritetsfølgen for anlæggene havde været drøftet i udvalget, som imidlertid

[Ministeren for offentlige arbejder.]

havde givet afkald på at stille bestemte forslag herom og mente, at statsbanerne burde stå frit og følge den mest hensigtsmæssige arbejdsform. Statsbanerne har anset det for rigtig af hensyn til den samlede byudvikling i området at søge ekspropriationerne gennemført jævnsides for alle 3 anlæg og ligeledes at få afsluttet de fornødne forhandlinger med kommunerne til koordinering af de af statsbanernes og kommunernes anlægsarbejder, som berører baneanlæggene. Endvidere forudsætter statsbanernes anlægsprogram for de første år fremme af visse arbejder på alle 3 baner.

Jeg finder ikke nogen anledning til at gribe ind heri. Når der imidlertid derefter bliver tale om levering af rullende materiel, omformerstationer, sikringsanlæg og sportmaterialer, er det statsbanernes hensigt at tilrettelægge et arbejdsprogram med en vis prioritetsrække, som først til den tid vil få afgørende økonomisk betydning. Jeg er af den opfattelse, at en sådan fremgangsmåde vil være den mest økonomiske, og jeg mener ikke, den vil kræve et nyt lovforslag.

Jeg vil gerne til sidst tilføje en bemærkning om, at det på grund af nedskæring på bevillingerne og for så vidt også på grund af manglende teknisk personale ikke vil være muligt at overholde den ved lovforslagets vedtagelse påregnede anlægsperiode på ca. 6-8 år, og at der, såfremt disse forhold ikke afgørende ændres, fremdeles må regnes med ca. 6-8 år fra nuværende tidspunkt.

Else-Merete Ross: Jeg takker for svaret, som faktisk var en skuffelse. Jeg indrømmer, at vi i udvalget ikke stillede forslag om en prioritetsfølge, men jeg er temmelig overbevist om, at hvis man ville nedsætte et folketingsudvalg igen, så tror jeg godt man kunne blive enig om det.

En sag er jo, at man eksproprierer samtidig; noget andet er, hvordan arbejdsprogrammet senere bliver, og når ministeren siger, at det vil være mest økonomisk at udføre arbejdet, sådan som statsbanerne nu siger, ville jeg dog gerne have lov til at spørge, hvad man forstår ved mest økonomisk. Det kan jo i hvert fald ikke være mest økonomisk for de enkelte, der bor på de forskellige banestrækninger.

Hvis ministeren ville fremsætte lovforslag, så har mit parti ikke lagt sig fast på, hvilken bane det skulle være; det ville ganske afhænge af de oplysninger, ministeren kunne give om, hvilken bane der måske var længst fremme, eller hvordan behovet var for den pågældende bane. Vi ville være meget villige til at rette os efter de andre partiers ønske, men det helt primære for os er, at der ikke investeres en masse penge i tre baner på én gang, uden at nogen mennesker får nogen glæde af det før i en meget fjern fremtid, og jeg tror ikke, det ville være sådan, at udvalget ikke kunne blive enig, fordi man ville tage hensyn til de enkelte kandidaters valgområde. Jeg tror, at almindelig sund fornuft om at bruge pengene så fornuftigt som muligt ville være fremherskende i et sådant udvalg.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Jeg er bange for, at det ærede medlem ikke helt forstod mit indlæg, hvad jeg beklager. Det er netop statsbanernes hensigt at gøre det på den mest økonomiske måde, altså sådan, at man, når man går i gang med de virkelig store udgifter, vil lave en prioritetsrække, sådan som jeg også mener lovens forudsætning er. Derfor mener jeg, at mit svar i virkeligheden er en imødekommelse over for det, det ærede medlem ønskede.

Må jeg i øvrigt sige med hensyn til troen på, at man ved at gå til folketinget igen kunne få en anden stilling end hidtil, at jeg tror, det ville komme til at ligge, ligesom det gjorde sidst. Det ærede medlem ved udmærket, at når man skal diskutere absolut, hvilken bane der skal have fortrin, så er det umuligt at blive enig. Sådan har det været på et meget tidligere tidspunkt end dengang, vi sidst behandlede spørgsmålet, og sådan var det, da vi sidst fremsatte lovforslaget. Jeg tror ikke, stillingen er ændret. Jeg tror ikke, menneskene er blevet meget bedre, end de var på det tidspunkt, da vi sidst behandlede loven. Men vi vil altså bestræbe os for at udføre disse anlæg på den mest økonomiske måde, sådan som folketinget har givet direktiver om.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Søren Andersen* til socialministeren:

„Mener ministeren, at det nuværende cirkulære til børneværnene angående undersøgelse af de hjem, der tilbyder at tage børn i pleje, er udformet, så det giver anledning til en betryggende undersøgelse af hjemmets egnethed, eller agter ministeren at udstede et nyt cirkulære?“

Søren Andersen: Mit spørgsmål er foranlediget af den debat i pressen, som mishandlingen af et plejebarn i Stenlille på Sorøegnen har givet anledning til.

Det er ikke længe siden, den højtærede minister gav udtryk for det formålstjenlige i at få de såkaldte glemte børn anbragt i privat familiepleje, et synspunkt, som jeg deler med ministeren. Samtidig kan vi vel også være enige om, at det er nødvendigt, simpelt hen fordi vi mangler børneinstitutioner, at der i fremtiden i højere grad tages mod private tilbud om pleje. Men så må man også kræve, at der skabes den bedst mulige garanti for plejehjemmenes egnethed, derunder plejeforældrenes egnethed som plejeforældre.

Man skelner mellem to grupper af plejebørn i familiepleje, nemlig dem, som børneforsorgen har anbragt, og dem, der er privat anbragt. I begge tilfælde skal plejehjemmene godkendes af det lokale børneværn, og kravene for at blive godkendt er de samme. Tilfældet i Stenlille var mig bekendt en privat anbringelse, og jeg kan ikke af pressereferaterne se, i hvor høj grad der er fejlet med hensyn til anbringelse og tilsyn. Denne sag må naturligvis gå sin gang, men jeg vil gerne være medvirkende til gennem mit spørgsmål at skabe øget tryghed for, at fejl ikke begås i fremtiden. Jeg har derfor set på lovens bestemmelser om godkendelse af plejehjem. Det er i loven nævnt, hvem der må modtage plejebørn, hvor mange de må have; og forinden plejetilladelse gives, skal børneværnsudvalget have aflagt besøg i det vordende plejehjem og sikret sig, at der foreligger en sundhedsattest både for barn og for plejeforældre. Derudover skal børneværnet foretage en vurdering af, om man kan antage, at barnet vil komme under god påvirkning og uddannelse, og om de økonomiske vilkår for anbringelsen er rimelige.

Jeg må sige, at da jeg stillede mit spørgs-

mål og så, hvor svagt loven var formuleret, havde jeg faktisk regnet med, at den var uddybet med et cirkulære. Havde det ikke været på sin plads, at et sådant cirkulære var udsendt, og var det ikke også rimeligt, at der fandt en undersøgelse sted i retning af at sikre og i det hele taget påse, om de, der ønsker børn i pleje, har været under åndssvageforsorg, har været på statshospital eller har været straffet, sådan at de nævnte oplysninger kunne tages med i betragtning ved anbringelsen?

Man må ikke diskriminere, siger direktøren for åndssvageforsorgen. Jeg må dog sige her personligt, at der må stilles større krav, når man modtager andres børn, end der stilles for at have sine egne.

En ny lov skal nu føres ud i livet, og om dette spørgsmål siger § 78:

„Ingen må modtage et barn under 14 år i privat familiepleje uden at have skriftlig tilladelse dertil fra det stedlige børne- og ungdomsværn, der skal påse, at forholdene er opdragelsesmæssigt og sundhedsmæssigt forsvarlige, og at plejeanbringelsen i øvrigt er til barnets tarv.“

Denne tekst er noget mere sigende end teksten i den nugældende lov, men jeg er ikke tilfreds hermed, og det er da også grunden til mit spørgsmål, om den højtærede minister i forbindelse med den nye lov vil udsende et vejledende cirkulære, eller om ministeren vil lade det gå, som det hidtil er gået.

Socialministeren (Bundvad): Ligesom det ærede medlem beklager jeg i høj grad den sag, vi har været vidne til i Stenlille — det er den, der giver det ærede medlem anledning til at overveje, om de bestemmelser, vi har, er fyldestgørende.

Herom kan jeg oplyse, at den gældende børneforsorgslov i selve teksten fastsætter de betingelser, der skal være opfyldt, inden et børneværn kan give en familie tilladelse til at modtage et barn under 14 år i familiepleje. Det bestemmes i lovens § 43, at børneværnet skal undersøge anbringelsesstedet, og at det skal have forelagt lægeerklæring om både plejeforældrenes og barnets helbredstilstand. Loven opstiller derudover betingelser for plejeforældrenes alder og for antallet af børn, der må være i et plejehjem, og så er der en begrænsning i adgangen til

[Socialministeren.]

at anbringe plejebørn hos enlige. Disse bestemmelser, som altså findes i selve loven, er minimumskrav, men der er ingen tvivl om, at de er mangelfulde, at de er for svage, og at de i for høj grad går på de rent ydre forhold.

Jeg vil imidlertid gerne understrege, at socialministeriet har ikke haft hjemmel til administrativt at udsende et cirkulære, der kunne skærpe kravene. Vi var bundet af lovens tekst. Men jeg kan heldigvis oplyse, at de fleste børneværn i deres praksis er gået væsentligt videre i deres undersøgelser, end minimumskravene har forudsat.

I den nye børneforsorgslov af 4. juni 1964, der træder i kraft den 1. april 1965, er der taget hensyn til, at vi har fundet de gældende regler for svage. Det er nu bestemt i § 78, som det ærede medlem citerede, at børneværnene i disse sager ikke blot skal påse, at forholdene i plejehjemmet er sundhedsmæssigt forsvarlige, men tillige at de er opdragelsesmæssigt forsvarlige, og at plejeanbringelsen i øvrigt er til barnets tarv. Loven har således i modsætning til den gældende lov fastsat ret strenge generelle betingelser for anbringelse, og samtidig er de mere detaljerede bestemmelser udgået af loven. Det siges i bemærkningerne til § 78 i det daværende lovforslag, at der administrativt skal fastsættes nærmere regler om betingelserne for at få plejetilladelse. Derfor kan jeg sige, at der inden den 1. april vil blive udsendt et cirkulære herom til børneværnene, et cirkulære, der vil bygge på lovens nye forudsætninger, hvorved større sikkerhed skulle kunne blive resultatet.

Jeg tror ikke — desværre — at fejltagelser helt vil kunne undgås, men jeg håber gennem de nye regler at kunne bidrage til at sikre, at plejetilladelse ikke meddeles, før der er foretaget de undersøgelser, der er fornødne for en samlet bedømmelse af plejehjemsforældrenes og barnets forhold. Vi må gøre, hvad vi kan for at sikre de børn, som på grund af forholdene må gives i andres varetægt.

Søren Andersen: Jeg takker den højtærede minister for svaret. Jeg håber, at rejsningen af spørgsmålet skal medvirke til at skabe større tryk på dette område; det tror

jeg at offentligheden og ikke mindst de hjem, der skal have deres børn i pleje, vil være interesseret i.

Jeg er noget overrasket over, at ministeren svarer, at man ikke har haft hjemmel til at udsende et cirkulære. Loven har jo været fremme til revision gentagne gange — så vidt jeg husker, i 1958 og i hvert tilfælde i 1961; der havde da været lejlighed til at sikre sig en sådan udformning af loven, at man kunne udsende cirkulære og vejlede på et så betydningsfuldt område. Jeg vil gerne spørge den højtærede minister, om det ikke er noget usædvanligt, at man ikke vejleder på et så betydningsfuldt lovområde som det nævnte, og at der i det hele taget ikke er skabt lovhjemmel for, at man kunne gøre det.

Socialministeren (Bundvad): Det ærede medlem spørger, om det ikke er usædvanligt, at man ikke har udsendt vejledende cirkulære. Princippet er jo det, at når folkettingen har udformet paragrafferne, så kravene deri er udtømmende, kan ministeriet ikke ændre dem ved cirkulære. Derfor er den nye lov bygget således op, at paragraffen giver generelle bestemmelser, men at man ved cirkulære kan udbygge bestemmelserne, og man kan endog, hvis udviklingen af en eller anden grund skulle tage en gal retning, ved et ændret cirkulære rette skæve forhold op.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bækgaard* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren drage omsorg for, at unge håndværkere efter endt militærtjeneste kan få økonomisk støtte til fagskoleuddannelse?“

Bækgaard: En af årsagerne til, at jeg rejser spørgsmålet om unge håndværkeres økonomiske vilkår for videreuddannelse efter endt militærtjeneste, er den, at en ung tømrersvend, som blev færdig med en 16 måneders militæruddannelse i august 1964, i september spurgte mig, om han kunne få understøttelse til et ophold på en håndværkerhøjskole i lighed med de af hans soldaterkammerater, der ønskede ophold på en folkehøjskole eller en landbrugsskole. Uden at kende sagen nærmere

[Bækgaard.]

svarede jeg, at det kunne han sikkert, da begrundelsen for særlig understøttelse til hjemsendte værnepligtige nok var den, at når samfundet gennem militærtjenestetiden for en ganske lille dagløn lagde beslag på 12-16 måneder af deres ungdomstid, var samfundet villigt til som en slags påskønnelse at yde en sådan særlig understøttelse, og det måtte da sikkert gælde alle. Men efter at jeg har undersøgt sagen nærmere, kan jeg forstå, at det ikke er tilfældet. I undervisningsministeriets bekendtgørelse af 30. juni 1960, afsnit V, står der — jeg beder om den højtærede formands tilladelse til et kort citat —:

„Statstilskud til hjemsendte værnepligtiges ophold på folkehøjskoler og landbrugsskoler.

Forhøjet understøttelse til værnepligtige, der har aftjent 12 måneders militærtjeneste eller derover, og værnepligtige, der har udført civil arbejdstjeneste i et tilsvarende tidsrum, ydes som en ekstraunderstøttelse på 50 pct. af det godkendte udgiftsbeløb for skoleopholdet, således at der til alle ydes mindst 50 pct. af udgiftsbeløbet, idet dog ingen modtager mere end fuld dækning af dette.

Denne adgang til forhøjet understøttelse bevares i 3 år efter hjemsendelsen.“

Det er altså de betingelser, som elever på folkehøjskoler og landbrugsskoler har, og de er, ved jeg af erfaring, særdeles gode.

Undersøger man så de økonomiske vilkår for andre værnepligtige både under og efter tjeneste, viser det sig, at unge, der før tjenestetiden er ansat i statens tjeneste, oppebærer en vis del af lønnen under tjenestetiden, medens unge studerende, der ønsker at fortsætte deres studier efter militærtjenesten, kan få legater og lån gennem ungdommens uddannelsesfond.

Tilbage er der så kun de unge håndværkere, som efter militærtjenesten ønsker at supplere deres praktiske uddannelse med et kursus på en håndværkerhøjskole. De kan ingen støtte få. Det finder jeg er uheldigt,

for selv om der på håndværkerskolerne kun er få elever i forhold til elevantallet på højskoler og landbrugsskoler, vil jeg tro, at den højtærede minister er enig med mig i, at unge medborgere må have nogenlunde samme vilkår, og at det er meget vigtigt, at vi har en dygtig håndværkerstand, ikke mindst i en tid, hvor boligsituationen er vanskelig.

Jeg ønsker ikke, at der skal stilles yderligere krav til statskassen, men vil blot gøre opmærksom på, at der efter min mening ikke er lighed for loven på disse områder, og at der måske kunne rådes bod på dette, ved at man f. eks. lod reglerne for understøttelse efter føromtalte afsnit V i lovbekendtgørelsen af 30. juni 1960 omfatte også håndværkerskoler og så måske lod procentsatsen ændre af hensyn hertil.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg bemærkede, at det ærede medlem sagde, at det ærede medlem ikke ønskede at stille øgede krav til statskassen. Nu er der jo ikke ret mange af de problemer, der bliver rejst i spørgetiden, som ikke medfører dette — det foreliggende heller ikke, hvad det ærede medlem sikkert er fuldstændig klar over. Det ligger jo sådan, at unge håndværkere, der agter at uddanne sig på håndværkerskoler, kunsthåndværkerskoler og dagskoler, de egentlige håndværkerskoler, Grafisk Højskole, bygningskonstruktørskoler og teknika, altså de skoler, som de unge håndværkere normalt søger, har mulighed for at opnå støtte i form af stipendier og lån fra ungdommens uddannelsesfond, idet alle disse skoler og læreanstalter er godkendt som berettigede til at modtage støtte fra fonden. Så der er altså muligheder for unge håndværkere, der søger disse skoler.

Men den omstændighed, at de har udstået militærtjeneste, berettiger ikke til en særlig forhøjet støtte, sådan som det ærede medlem var inde på for højskolernes vedkommende. Vi har ikke tidligere haft mulighed for i forbindelse med uddannelses-

[Undervisningsministeren.]

fonden at tage disse særlige hensyn til værnepligtige, som vi gør i forbindelse med højskolerne. Men jeg skal tilføje, at det, som jeg tidligere har bemærket, er under overvejelse at nedsætte en kommission om ungdommens uddannelsesfond med særligt henblik på den revision, der forestår om et par år, og det er muligt — jeg tør ikke udtale mig for sikkert om det, men jeg indrømmer, at det problem, det ærede medlem rejser her, nok gør det sandsynligt — at vi skulle lade denne kommission beskæftige sig med alle de eksisterende elevstøtteordninger på de forskellige felter, også dem, der ikke nu hører under uddannelsesfonden, f. eks. de regler for højskoleophold, som det ærede medlem nævnte, sådan at vi kan få den harmonisering af de forskellige regler, som det ærede medlem her pegede på.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Svend Haugaard* til indenrigsministeren:

„Vil ministeren foranledige, at de ofte omfattende politimæssige afhøringer af såvel de unge, der nægter militærtjeneste, som af de to vidner, der ifølge loven kræves i hvert enkelt tilfælde, ophører?“

Svend Haugaard: Det er ifølge lov om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde tilladt at nægte militærtjeneste, når det sker af samvittighedsgrunde. Der skal forud for sessionen indsendes en bekendtgørelse om overførsel, og når den er indsendt, foretages i mange, men ikke i alle, tilfælde en omfattende politiafhøring såvel af den, der nægter militærtjeneste, som af de vidner, der ifølge loven skal underskrive. Jeg formoder, at denne afhøring foretages i hvert enkelt tilfælde efter henstilling fra udskrivningsmyndighederne. En betjent i uniform møder op på den værnepligtiges bopæl og tager derfra, når det, hvad det som regel gør, viser sig, at den pågældende er på arbejde, videre til arbejdspladsen. Nu er det ikke alle betjente, der er lige fikse i sådanne situationer, og afhøringen får derfor ofte både over for arbejdsgiveren og arbejdskammeraterne skær af noget kriminelt. I andre tilfælde, vistnok mest her i København, sker det, at man tilkalder den pågældende militærnægter til møde hos poli-

tiet, undertiden under bødeansvar, og det er temmelig vanskeligt, hvis man på grund af arbejdsforhold eller skole ønsker det angivne tidspunkt ændret, da at få dette ønske efterkommet.

Tilsyneladende er der ikke fastlagt bestemte retningslinjer for disse afhøringer, ud over at man søger at få de unge til at udtale sig om deres syn på Atlantpagten, enhedskommando og om deres partipolitiske tilhørsforhold. I enkelte tilfælde er der faldet bemærkninger som „Åh, De er i familie med den og den, så er De jo alvorligt belastet.“ Man bliver udspurgt om sit tilhørsforhold til foreninger. „Er De medlem af „Aldrig Mere Krig“?“ „Har De noget med Kampagnen mod Atomvåben at gøre?“ „Hvilken omgangskreds har De?“ „Hvem har påvirket Dem?“ Alt dette antagelig i håb om at kunne påvise, at det drejer sig om et politisk standpunkt i stedet for et samvittighedsstandpunkt.

Jeg ved ikke, om jeg her må indskyde, at jeg har svært ved at se, hvordan man er i stand til at skelne mellem en politisk overbevisning og et standpunkt, der er taget i overensstemmelse med ens samvittighed. Jeg tror nok, de fleste vil have svært ved at adskille de to ting, og i hvert fald vil jeg benægte den enkelte afhørers kompetence og evne til at gøre ret og skel på dette punkt.

Jeg har tidligere hørt den påstand, at politiets afhøringer var sat ind for at undgå afhøringer på sessionen, men det er, synes jeg, et meget dårligt argument for politiets indblanding, idet afhøringerne gentages her. De unge må altså gennem skærsilden to gange i stedet for én. Som oftest står de afhørte i disse situationer alene og usikre, og det er derfor ikke vanskeligt for den drevne udspørger, støttet af uniformens autoritet, at bringe dem i vanskeligheder for svar.

Der er eksempler på, at en afhøring har været i op til to timer, man har indladt sig i diskussion med den pågældende, og man har kaldt hans standpunkt for et barnligt eller falskt standpunkt.

Endnu mere urimeligt er det imidlertid, synes jeg, at foretage politiafhøringer af de vidner, som skal dokumentere, at det for militærnægteren drejer sig om et samvittighedsspørgsmål. Ganske vist — det må ind-

[Svend Haugaard.]

rømmes — er det en svær opgave at skulle dokumentere noget om andres samvittighed; det er i det hele taget et spørgsmål, om det bør finde sted. Men når loven nu stadig kræver det og de pågældende fuldt myndige personer, ofte i ansete stillinger, ud fra deres bedste skøn skriver under på det, er det da ikke en fornærmelse mod dem at sende politiet ud for, efter at man har skrevet navn, adresse, fødselsdag, gift eller ugift eller noget andet, som betjenten skriver ned med én finger på en skrivemaskine, at spørge, om man nu også mener det, man skriver under på? Også her kan der være tale om at opsøge vidnerne på deres bopæl eller arbejdsplads eller tilkalde dem til møde hos politiet. Selv forældre til den pågældende militærnægter, som har skrevet under som vidner, har man tilkaldt til afhøring hos politiet hver for sig. Politiet spørger ikke alene, hvorfra vidnerne kender den pågældende militærnægter, men også om deres egne partipolitiske synspunkter og om deres stilling til en række udenrigspolitiske spørgsmål. Det forekommer mig, at alt dette er et alvorligt indgreb i de demokratiske frihedsrettigheder, og at afhøringerne derfor bør ophøre. Man må vel formode, at politiet, der siges at være så hårdt arbejdsbelastet, kan finde andre og mere passende opgaver andetsteds.

I øvrigt kan det interessere mig at få at vide, hvad man senere hen foretager sig med de oplysninger, man har fået igennem afhøringerne. Går de videre til en eller anden form for kartotek, f. eks. til politiets hemmelige efterretningstjeneste?

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Det sidste spørgsmål tror jeg at det ærede medlem, hvis han ønsker det besvaret, bør stille til den højtærede justitsminister og ikke til mig.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at når loven åbner en mulighed for, at man af samvittighedsgrunde kan fritages for at aftjene militær værnepligt, forudsætter den naturligvis, at disse samvittighedsgrunde dokumenteres. Naturligvis forekommer der en del tilfælde, hvor den pågældende i sit andragende har redegjort så udførligt og så overbevisende for sit standpunkt og eventuelt har bilagt andragendet vidnes-

byrd fra personer, der kender ham godt, at sessionsmyndighederne kan afgøre sagen alene på grundlag af andragendet, og det samme kan være tilfældet, hvor den pågældende har tilvejebragt attest for, at han tilhører et trossamfund eller en anden sammenslutning, hvis medlemmer er kendt for modstand mod våbenbrug.

Men i mange tilfælde er forholdet det, at den pågældende nøjes med at indsende et ganske kort og intetsigende andragende. I sådanne tilfælde vil det være nødvendigt at indhente de fornødne oplysninger, og det sker i praksis gennem optagelse af politi-rapport omfattende såvel den værnepligtige som de vidner, der har attesteret hans andragende.

Jeg ser ikke noget odiøst i, at denne undersøgelse foretages via politiet. Det er en fremgangsmåde, der anvendes ved andragende på en lang række andre områder. Hvis det ærede medlem kender tilfælde, hvor han mener at de pågældende ved selve afhøringen måtte være blevet gået for nær af de stillede spørgsmål, synes jeg, det ærede medlem skulle opfordre de pågældende til at indsende en klage herover.

Må jeg endelig minde det ærede medlem om, at der jo sidder et udvalg, som overvejer spørgsmålet om ændringer i militærnægterordningen — et udvalg, det ærede medlem selv er medlem af. Jeg går ud fra, at det ærede medlem vil drage omsorg for, at de af ham her rejste problemer bliver taget op til alvorlig overvejelse i dette udvalg.

Svend Haugaard: Jeg takker for svaret, men jeg vil ikke påstå, at jeg føler mig særlig tilfreds med det. Jeg beklager, at man ikke kunne give et løfte om, at man i hvert fald ville se på hele dette spørgsmål.

Det er rigtigt, at jeg selv er medlem af et udvalg, men det varer et stykke tid, inden der kan ændres noget ved det, og da det drejer sig om flere hundrede nægttere hvert år og dobbelt så mange vidner, er det da virkelig et vist antal mennesker, der berøves tid og udsættes for forskelligt ubehag, fordi de skal ind til disse afhøringer.

Nu blev der sagt, at samvittighedsgrundene skal dokumenteres udførligt. Jeg har ikke indtryk af, at det er det, man går frem efter. Jeg har indtryk af, at man over for visse kredse eller visse familier unnlader

[Svend Haugaard.]

disse afhøringer, sandsynligvis fordi man regner med, at der ikke er noget at gøre; det ved man på forhånd — de er opgivet. Dette giver mig den tanke, om en vis forbindelse med oplysninger fra kartoteker kan spille ind på dette område.

Jeg synes, det virker fuldkommen urimeligt, at det skal ske to gange. Det er gennemgående nøjagtig de samme spørgsmål, som politiet stiller, og som stilles på sessionen. Vil det sige, at man på denne session måske sidder med rapporten fra politiet og ser efter, om der nu på de samme spørgsmål bliver svaret det samme, i håb om, at man kan gribe nøgterne på et eller andet punkt?

På mig virker hele denne form uanstændig og udemokratisk, og jeg beklager meget, at den højtærede minister ikke har kunnet give et tilsagn om at ændre den fremgangsmåde, man nu anvender.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at hvis sessionsmyndighederne eller politiet på forhånd ved, at den pågældende ikke vil aftjene værnepligt, og formoder, at dette skyldes samvittighedsgrunde, vil der ikke være nogen idé i at foretage nærmere undersøgelse eller søge nogen dokumentation fremskaffet.

I øvrigt vil jeg sige til det ærede medlem, når han bebrejder mig, at jeg ikke vil se på spørgsmålet, at vi har dog gjort det, vi kan, ved at nedsætte et udvalg af sagkyndige, mere eller mindre sagkyndige naturligvis, til at tage sig af sagen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Gerda Møller* til justitsministeren:

„Vil ministeren gennem lempelser i den bestående praksis foranledige, at der gives øget adgang til engagement af udenlandske kunstnere?“

Gerda Møller: Anledningen til mit spørgsmål er de vanskeligheder, som provinsens musikforeninger har, når de står over for at skulle engagere udenlandske kunstnere, idet der her har udviklet sig den praksis — formentlig med hjemmel i fremmedloven — at der fra rigspolitiet efter indstil-

ling fra Musikrådet, hvor de foreskellige musiker- og solistforbund er repræsenteret, kun gives tilladelse til optræden af udenlandske kunstnere i samme omfang, som der i de pågældende foreninger benyttes danske.

Det forekommer mig helt urimeligt, at det danske provinspublikum, som ikke i samme omfang som hovedstadens befolkning har mulighed for at tilfredsstille deres behov for kunstnerisk nydelse, faktisk er i den situation, at deres adgang til at høre udenlandske kunstnere er afhængig af deres villighed til at høre danske. Efter min opfattelse er dette et indgreb i vor kunstneriske frihed og i befolkningens frihed til selv at vælge, hvilke kunstnere de ønsker at høre. Medens udenlandske kunstnere i vidt omfang har adgang til at optræde for hovedstadens publikum, fordi Musikrådet jo ikke blander sig i, hvem de forskellige musikbureauer og andre private koncertarrangører engagerer, så er det i bogstavelig talt alle provinsens byer musikforeningerne, der står for disse koncerter, som altså skal godkendes af Musikrådet.

Disse musikforeninger udfører et stort arbejde for at udbrede kunsten i befolkningen ved at afholde arrangementer med virkeligt kvalificerede kunstnere, danske såvel som udenlandske, og det skønt de jo i virkeligheden har meget små midler til arbejde med, 1.000 kr. om året fra kunstfonden, et beløb, hvis størrelse ikke har været reguleret i den sidste halve snes år, så vidt jeg ved. Herudover har de naturligvis indtægter gennem kontingenter og billet salg, og det er derfor forståeligt, at de enkelte musikforeninger er interesseret i at lægge et program til rette, som netop taler til deres publikum.

Er det derfor rimeligt, at det er justitsministeren og ikke de lokale musikforeninger, der afgør, hvilke kunstnere dansk musikpublikum har adgang til at høre?

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): På det af det ærede medlem fru Gerda Møller stillede spørgsmål kan jeg svare følgende:

Ifølge § 9 i lov om udlændinges adgang til landet må en udlænding ikke uden særlig tilladelse tage arbejde, stilling eller beskæftigelse her i landet, hvad enten det sker mod

[Justitsministeren.]

eller uden vederlag. Undtaget fra dette krav er finske, islandske, norske og svenske statsborgere, og kravet gælder alle kunstnere, også musikere.

Arbejdstilladelse meddeles af rigspolitichefen med rekurs til justitsministeriet, som det ærede medlem rigtigt oplyste. Retningslinjerne for meddelelse af arbejdstilladelse er ikke fastsat ved lov eller bekendtgørelse, men er udformet i praksis. Ud over rent politimæssige hensyn tages der ved meddelelse af arbejdstilladelse navnlig hensyn til den indenlandske beskæftigelsessituation, og andragender om arbejdstilladelse sendes derfor normalt til udtalelse hos den faglige myndighed eller organisation, der har indseende med den indenlandske beskæftigelsessituation på det pågældende område.

For musikeres vedkommende forelægger rigspolitichefen normalt ansøgninger om arbejdstilladelse for Musikrådet, der består af repræsentanter for en række institutioner inden for dansk musikliv. Drejer det sig om ansøgninger om tilladelse til at afholde offentlige koncerter med udenlandske musikere, anbefaler Musikrådet så godt som altid, at der meddeles arbejdstilladelse, idet antallet af offentlige koncerter med udenlandsk medvirken normalt vil begrænse sig selv som følge af den med deres afholdelse forbundne økonomiske risiko. Med hensyn til de private musikforeningers koncerter følger Musikrådet stort set den praksis kun at anbefale meddelelse af arbejdstilladelse, når vedkommende musikforening inden for den enkelte sæson eller eventuelt inden for denne og den umiddelbart foregående sæson afholder lige så mange koncerter med danske kunstnere som med udenlandske kunstnere, og når halvdelen af det samlede kunstnerhonorar udbetales til indenlandske musikere. Rådet varetager herved de beskæftigelsesmæssige hensyn til danske musikere. Efter Musikrådets opfattelse kan der kun opretholdes en høj standard hos udøvende danske kunstnere, hvis de får lejlighed til jævnlig at udøve deres kunst, hvilket er medvirkende til at sikre dem tålelige økonomiske vilkår. Endvidere modtager en lang række musikforeninger tilskud fra den kulturelle fond, hvis formål er at yde støtte til musiklivet i Danmark. Dette formål op-

fyldes efter rådets mening ikke, hvis de af fonden til musikforeningerne ydede tilskud helt eller for den overvejende dels vedkommende af foreningerne anvendes til gagering af udenlandske kunstnere. De anvendte retningslinjer har kun i ganske få tilfælde ført til afslag på ansøgninger om arbejdstilladelse.

Nogle musikforeninger i provinsen foreslog i 1960 praksis lempet med den begrundelse, at det ville virke stimulerende på musiklivet i provinsen og til musikforeningernes fortsatte trivsel, hvis man kunne få adgang til frit at engagere udenlandske kunstnere til at optræde i foreningerne. Musikrådet gav i den anledning udtryk for, at den hidtidige praksis efter dets opfattelse burde opretholdes, og henviste herved ud over de før refererede synspunkter til, at ordningen kun sjældent gav anledning til kritik. Musikrådet erklærede sig dog indforstået med i videre omfang end hidtil at tage hensyn til, hvorledes forholdet mellem danske og udenlandske kunstnere stillede sig, når musikforeningernes koncerter betragtedes over flere sæsoner sammenlagt.

Justitsministeriet har forelagt spørgsmålet for ministeriet for kulturelle anliggender, da såvel Musikrådet som den kulturelle fond henhører under dette ministeriums forretningsområde. Det er oplyst over for justitsministeriet, at spørgsmålet vil blive taget op til drøftelse i den musikkommission, som kulturministeriet har nedsat til at overveje spørgsmålet om en ændring af Musikrådets sammensætning og status som konsultativt organ for ministeriet. Kulturministeriet har nu over for justitsministeriet oplyst, at musikkommissionen ikke har afsluttet sit arbejde vedrørende de nævnte problemer, og at det foreliggende spørgsmål derfor endnu ikke har fundet sin løsning. Efter justitsministeriets opfattelse er problemet om beskæftigelse af udenlandske kunstnere i musikforeningerne af et ret begrænset omfang, når henses til, at det kun har været i få tilfælde, at musikforeningernes ønske om at engagere udenlandske kunstnere er blevet afslået.

Justitsministeriet er imidlertid opmærksom på spørgsmålet, der formentlig finder

[Justitsministeren.]

sin endelige løsning, når den af ministeriet for kulturelle anliggender nedsatte musikkommission har afsluttet sit arbejde.

Gerda Møller: Jeg takker den højtærede justitsminister for besvarelsen og vil kun føje den bemærkning til, at jeg håber, at man så tager hensyn til provinsens musikforeninger i de drøftelser, der skal være mellem justitsministeriet og kulturministeriet.

Når jeg har rejst spørgsmålet, er det netop på baggrund af, at en forening for nylig har fået afslag, og fordi jeg ved, at en anden forening har været i den samme situation.

Når den højtærede justitsminister siger, at der kun foreligger ganske få tilfælde af afslag og der kun i sjældne tilfælde har været anledning til kritik, synes jeg det er en yderligere grund til at afskaffe, om jeg så må sige, Musikrådets myndighed over de lokale musikforeninger.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Hagen Hagensen* til finansministeren:

„Vil ministeren medvirke til, at der indføres ret til pristalsreguleret fradrag i den skattepligtige indkomst for merudgift til lægeordineret særkost for kronisk syge, især sukkersyge?“

Hagen Hagensen: Syge mennesker, navnlig varigt syge, har behov for særkost, og særkost giver oftest særlige udgifter, som raske mennesker ikke har eller ikke behøver at have. Når man har sådanne udgifter, giver det en øget skattebyrde, hvis der ikke gives lempelser. Der findes ganske vist i skattelovgivningen de almindelige andragenderegler, hvorefter der kan gives lempelse, hvor forholdene taler derfor, bl. a. når sygdom foreligger. Der har endvidere på nogle områder været givet særlige retningslinjer for, hvordan der kunne ydes lempelse, og i et cirkulære af 4. januar 1955 hedder det bl. a., at lempelse vil kunne være påkrævet, selv om den pågældende under sygdommen bevarer en indtægt af samme størrelse som hidtil, idet sygdommen ofte vil påføre ham ekstraudgifter af ikke uvæ-

sentlig størrelse, for tuberkuløses vedkommende således ekstraudgifter til særlig nærende kost, eventuelt sundere bolig. Dette cirkulære vedrører tuberkuløse og polio-rante, og det hedder senere i cirkulæret, at selv om den pågældende har formue, bør dette ikke uden videre udelukke, at der gives lempelse.

For de sukkersyges vedkommende — og det er for så vidt disses forhold, der har givet anledning til, at jeg rejser spørgsmålet — hedder det i den årlige vejledning fra ligningsrådet, at sukkersygepatienter ikke efter generelle regler er berettiget til fradrag i indkomsten for ekstraudgifter til kost m. m.; men hvor forholdene taler derfor, kan nedsættelse indrømmes som foran nævnt — dermed henvises til cirkulæret af 4. januar 1955.

Der er så fra ligningsrådets side engang i 1950 blevet fremsat en udtalelse om, at ligningsrådet ikke havde noget at indvende imod, at der gives sukkersyge, hvis indkomst dengang var indtil 15.000 kr., indtil 600 kr. for forsørgere og enlige og et noget mindre beløb for sambeskattede hustruer og børn i fradrag for særkost. Senere er disse grænser blevet ændret, og det er vel således, at grænsen nu ligger på 22.000 kr., altså den proportionale skattegrænse for forsørgere. Grænsen er altså blevet hævet, men lempelsesbeløbet er blevet stående, og det kan efter min mening ikke være rimeligt. Der bør ske en regulering af disse forhold, og den bør efter min mening ske på grundlag af udviklingen i pristallet.

Hvad der næsten er mere væsentligt, finder jeg er, at det gøres fra én nådesakt til en ret. Vore kronisk syge medborgere, ikke mindst de sukkersyge, men også andre, der varigt er syge, og for hvem særkost er påkrævet, har krav på, at deres ekstraudgifter ikke bliver beskattet. De må naturligvis have betingelser for at kunne få et fradrag. Det vil vel være en læge, der beordrer denne særkost, men når det er tilfældet, mener jeg også, fradraget må gælde, selv om vi kommer til at bevæge os op over grænsen for proportional indkomstskat, i hvert fald så længe der er tale om middelindkomster.

Jeg finder, at dette vil være en retfærdighedshandling over for vore syge medborgere, der på linje med de raske bidrager til den

[Hagen Hagensen.]

offentlige husholdning gennem deres betaling af skatter og afgifter, og det er på denne baggrund, jeg har stillet mit spørgsmål til den højtærede finansminister.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg er naturligvis ganske enig med det ærede medlem i, at der skal tages hensyn til vore syge medborgere, også hensyn af den art, som vi her beskæftiger os med, således at der kan gives nedslag i den skattepligtige indtægt, hvor der foreligger særlige omkostninger på grund af sygdom, altså i dette tilfælde til særkost.

Det er rigtigt, at der har været en slags underhåndsregel tidligere, bl. a. om en indtægtsgrænse og et vist beløb, der kunne gives nedslag for, men disse bestemmelser er, så vidt jeg er orienteret, ophævet af ligningsrådet engang i 1963, således at tilstanden i dag er den, at det er de lignende myndigheder, der ud fra en konkret bedømmelse af det enkelte tilfælde må give disse nedslag. Jeg mener, at det må være den rigtige form at behandle dette spørgsmål på. Jeg synes, det er meget svært — og det viser altså også ligningsrådets behandling af sagen — at fastsætte ganske bestemte takster i denne forbindelse. Der er forskellige slags sygdomme; der er forskellige krav til særkost, og der kan vel endog, hvor det drejer sig om samme sygdom, være lidt forskel fra menneske til menneske.

Jeg forstod ikke ganske det ærede medlem, om han var inde på, at man ligefrem i lovgivningen skulle have et sådant fradrag. Det synes jeg yderligere komplicerer sagen, navnlig hvis vi i den forbindelse så også skal have en pristalsregulering, hvad vi ikke kender for andre fradrag i lovgivningen. Dertil kommer så, at hvis man fastsatte i lovgivningen eller på mere officiel måde en takst for sådanne fradrag, som vi her taler om, så kunne det meget vel tænkes, at andre grupper med den ene eller den anden begrundelse dukker op. Jeg synes derfor, at det rigtige stadig væk er at holde sig til den lempelsesadgang, der er, og så lade afgørelsen bero på bedømmelsen af det konkrete tilfælde.

Jeg må på den måde svare det ærede medlem afvisende, selv om jeg altså, det gentager jeg, er enig i, at man bør tage

hensyn til de syge og tage hensyn til de merudgifter, de har.

Hagen Hagensen: Jeg takker den højtærede finansminister for en del af svaret og er skuffet over en del af det. Jeg er glad for, at der er enighed om, at der bør vises hensyn over for syge medborgere; jeg er blot skuffet over, at finansministeren ikke vil medvirke til, at der skabes regler herom på mere fast basis.

Jeg har med vilje stillet mit spørgsmål på den måde, at der ikke skulle være tale om, at det var lovgivningen, der skulle ændres. Derfor har jeg bedt om den højtærede finansministers tilsagn om at ville medvirke, for hvis ministeren udtalte sig om det, ville jeg tro, at der via ligningsrådet og på anden måde kunne komme regler frem. Det er måske en fejl af mig, at jeg ikke er bekendt med, at ligningsrådet i 1963 skulle have ophævet de tidligere udtalelser vedrørende disse forhold. Min viden er senest baseret på, hvad der er sagt i 1956 om ligningsrådets indstilling i de årlige instruktionsmøder for de skattelignende myndigheder.

Jeg er enig i, at der kan gives lempelse efter de gældende regler, men jeg må føje til, at disse regler er af en sådan art, at det meget vel kan komme til at virke på ikke ens måde fra skattekreds til skattekreds. Jeg synes derfor, der er grund til at prøve på at få dette ændret. Én, der er syg i den ene skattekreds, må have den samme lempelse som én, der er syg i en anden, når der virkelig er grund dertil.

Finansministeren (Poul Hansen): Hvis jeg skulle følge det ærede medlem, skulle jeg altså, om jeg så må sige, have en stik modsat opfattelse af den, der senest har gjort sig gældende i ligningsrådet, der netop efter en undersøgelse har fundet, at det var vanskeligt og ikke tilrådeligt at have sådanne takster at gå efter i denne sag. Jeg må tilstå, at når ligningsrådet, som må være sagkyndigt på dette område, har den stilling, føler jeg mig ikke foranlediget til at sige, at ligningsrådet tager fejl, og at det bør gøre noget andet.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 35) findes i tidenden sp. 1189).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Valglisten m. v.).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 29) findes i tidenden sp. 1189).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1965 til 31. marts 1966.

(Foregående del af første behandling af lovforslaget (nr. 16) findes i tidenden sp. 1347).

Forhandlingen genoptoges.

Finansministeren (Poul Hansen): Selv om der var en del kritik, navnlig i enkelte af ordførernes indlæg om finanslovforslaget, kan jeg dog takke for tilsagnene om sagligt arbejde med forslaget og med vore finansielle problemer. Jeg synes, der er grund til også at fremhæve og takke for den saglige og positive tone, der lød igennem næsten alle indlæggene, ja, i virkeligheden er der vel kun grund til at undtage det ærede medlem hr. Rimstad fra denne karakteristik. Så forskellige også i deres emnevalg, som indlæggene var, gav de sammenlagt en meget indgående og interessant belysning af de problemer, vi står over for.

I mit svar i dag vil jeg gerne først knytte nogle kommentarer til udtalelserne om finanspolitikken i snævrere forstand, idet jeg først vil behandle statsbudgettets udgiftsside og derefter indtægtssiden. Til slut skal jeg så knytte enkelte bemærkninger til udtalelserne om de almindelige økonomiske spørgsmål og finanspolitikens tilknytning hertil.

Forinden vil jeg dog gerne takke de tre ærede ordførere, som gav tilslutning til tanken om at gå over til rammebevillings-systemet. Der er nu tilsendt finansudvalget et nyt materiale som grundlag for de fortsatte drøftelser herom, et — skal vi sige — viderebearbejdet udkast til den såkaldte budgetvejledning. Jeg håber, at de fortsatte drøftelser vil føre frem til enighed om det nye systems indførelse fra finansåret 1966-67.

Der lød nogle kritiske bemærkninger om, at ikke alle de udgifter, vi med sikkerhed ved vil komme, er medtaget i finanslovforslaget. Jeg synes, at denne kritik er uberegtiget. Det ville den ikke have været, hvis jeg havde undladt at omtale disse forhold ved fremsættelsen, men jeg gjorde netop